

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-295-4-10>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Вишневецька Оксана Василівна

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення
Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»*

З часів здобуття Україною незалежності, прискорення господарського розвитку не рівнозначне прискореному якісному зростанню ВВП. В таких умовах все більшої актуальності набуває модернізація її економіки, зокрема значну увагу зосереджено на можливості побудови інноваційної економіки.

Державні пріоритети в галузі нововведень визначаються напрямками державної економічної політики. Вона включає комплекс правових, організаційно-економічних та інших заходів держави, спрямованих на створення належних умов для розвитку інноваційних процесів в економіці, стимулювання впровадження результатів інноваційної діяльності у виробництво. Основними напрямками державної інноваційної політики є: сприяння зростанню інноваційної активності; орієнтація на пріоритетну підтримку інновацій, які складають основу сучасного технологічного процесу; узгодження державної інноваційної політики з ефективною конкуренцією в цій сфері; захист інтелектуальної власності та інтересів національного інноваційного підприємництва; сприяння регіональному, міжрегіональному і міжнародному співробітництву в інноваційній діяльності [1].

Механізм державного регулювання інноваційної політики містить у собі наступні складові: форми регулювання, методи регулювання, цілі, складові прямого та опосередкованого впливу.

До форм регулювання інноваційної діяльності відноситься бюджетне, податкове, цінове, соціальне, структурне та грошово-кредитне. Встановлюються проміжні, тактичні та стратегічні цілі, які досягаються через правові, адміністративні та економічні методи регулювання інноваційної діяльності. Також можна виділити складові, які прямо впливають на інноваційний процес (законодавство,

інформаційна діяльність, фінансування, заохочення та ін.) та складові опосередкованого впливу (пільги при оподаткуванні, пільгове кредитування та ін.).

Особливості прямих методів стимулювання інноваційної діяльності полягають у прямому бюджетному фінансуванні чи наданні кредитів на пільгових умовах підприємствам і організаціям, що здійснюють наукові розробки та готують кваліфіковані кадри або фінансування позабюджетних фондів.

Непрямі методи стимулювання інноваційної діяльності передбачають створення сприятливих умов для проведення інноваційної діяльності, зумовлені наданням фінансових, економічних або управлінських переваг для інноваційного підприємництва; фінансово-економічне стимулювання; різноманітні пільги для суб'єктів економічної діяльності, які спеціалізуються на науково-технічних напрямках; непрямі податкові пільги на інвестиції, що здійснюються в інноваційну сферу формування та реалізація державних інноваційних програм; удосконалення захисту інтелектуальної власності; створення організаційно-правових умов.

Щодо фінансово-економічного стимулювання то воно включає політику у сфері ціноутворення, податкову політику, амортизаційну політику у сфері митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Також важливим інструментом прямого державного регулювання інноваційної діяльності є розвиток інноваційної інфраструктури. Значення його у створенні виробничо-технологічної структури, об'єктів інформаційної системи, організації по підготовці і перепідготовці кадрів в області технологічного менеджменту, фінансові структури, системи патентування, ліцензування і консалтингу з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів.

В Україні існуюча на сьогоднішній день нормативно-правова база щодо застосування податкових стимулів у різних секторах і галузях національної економіки є, скоріше, декларуванням намірів стосовно податкового стимулювання інновацій та підтримки державою їх фінансового забезпечення, оскільки протягом дії чинного Податкового кодексу України (ПКУ) з нього практично зникли конкретні статті та положення, які стосувалися податкових пільг та інших інструментів податкового стимулювання інноваційного розвитку [2, с. 10].

Реалізація державної інноваційної політики забезпечується органами державного управління через системи методів та інструментів (засобів) державного регулювання [3]. Серед них: *нормативно-правові акти* (близько 200 документів). Наявність різних підходів до правового забезпечення як інноваційної, так і інвестиційної діяльності, відсутністю організаційно-правового механізму їх реалізації, розбіжністю підходів

різних політичних угруповань і підприємницьких структур до основних напрямів і методів виконання державних програм у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності робить ефективність нормативно-правових актів низькою; *обсяги і джерела інвестування інновацій в сільське господарство; норми і нормативи* (соціально-економічні норми й нормативи; норми та нормативи розвитку матеріальної бази й соціальної інфраструктури; економіко-екологічні); *ціноутворення в сільському господарстві* (коригувати функціонування економіки в напрямі досягнення рівноваги цін на сільськогосподарську продукцію); *ставки податків і пільги з оподаткування; відсотки за кредит і державні гарантії* (повне безвідсоткове кредитування пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів ДБУ, місцевих бюджетів; часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування, повної або часткової компенсації відсотків тощо); *підтримка інфраструктурних утворень*.

Якість державної інноваційної політики залежить насамперед від принципів її формування [4], основними з яких є [5]: орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України; визначення державних пріоритетів розвитку; формування нормативно правової бази у сфері інноваційної діяльності; створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу; забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності; ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері; здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок; фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової та митної політики у сфері інноваційної діяльності; сприяння розвитку інноваційної інфраструктури; інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності. Специфічними принципами для сільського господарства є: екологічність та екологобезпечність щодо різних природно-екологічних та організаційно-економічних умов ведення сільськогосподарського виробництва; технологічність, надійність, універсальність та комфортність технічних засобів за високих продуктивних та експлуатаційних показників; економічність і енергоекономічність з урахуванням функціонування багатокладної економіки; відповідність застосовуваних нових техніко-технологічних засобів вимогам комплексної механізації, автоматизації та комп'ютеризації виробничих процесів у сільськогосподарському виробництві як основи підвищення продуктивності праці та істотного зниження ресурсомісткості.

Проблема інституційного регулювання інноваційного розвитку аграрної сфери проявляється у фінансових, інфраструктурних, інвестиційних параметрах підтримки державою цього процесу, вона є мінімальною, безсистемною і накладає свій негативний відбиток на результати розвитку галузі, конкурентоспроможність, яка до речі в наших умовах має екстенсивну природу [6].

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що основними стратегічними завданнями інституційного забезпечення інноваційної діяльності аграрної галузі в перспективі мають стати: розробка законодавчих, нормативних документів з переходу галузі на інноваційний шлях розвитку; моніторинг технологічного та економічного стану розвитку галузі; визначення науково-технологічного рівня й технологій виробництва сільськогосподарської продукції; оцінка наукового галузевого потенціалу і стану освоєння науково-технічних розробок, виявлення негативних стримувальних факторів впровадження наукових розробок у виробництво; розробка основ механізму функціонування інноваційної системи, умов її розвитку і модернізації.

Список використаних джерел:

1. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : Навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 453 с.
2. Варналій З. С., Романюк М. В. Податкове стимулювання інноваційного розвитку України. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 4. С. 5–15.
3. Дзюба С. Г., Чубаренко Г. С. Організаційно-правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти)*: зб. матер. X міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців (м. Київ, 26 берез.2010 р.). Київ : УДУФМТ, 2010. 208с. Ч. II. С. 161–163.
4. Паламаренко Я. В. Концептуальні положення державного регулювання інноваційних процесів. *Електронне фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2020. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.56>.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність». Інноваційне законодавство України: Повне зібрання нормативно-правових актів. Т. 1. К., 2003. С. 35–55.
6. Шпикуляк О. Г., Курило Л. І., Супрун О. М. Інституційне регулювання як детермінанта формування інноваційної моделі розвитку аграрної сфери. *Облік і фінанси АПК*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/instituciyne-regulyuvannya-yak-determinanta-formuvannya-innovaciynoi-modeli-rozvitku-agrarnoi-sferi.html>.